

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนใน โรงเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการจัดกิจกรรมวันประถมศึกษาแห่งชาติในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะกล่าวตามลำดับดังนี้

การบริหารงานวิชาการ

1. ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

โรงเรียนมีภารกิจที่สำคัญที่สุดคือ การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ ผู้เรียนจะมีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ ได้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการบริหารงานวิชาการ เพราะงานวิชาการเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน โดยตรงดังที่ มิลเลอร์ (Millers, 1965 : 175) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน และที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การจัด โปรแกรมการสอน และการปฏิบัติตาม โปรแกรมการสอน เช่นเดียวกับ ออภา บุญช่วย (2537 : 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการ ไว้ว่า งานด้านวิชาการซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญหรือเรียกได้ว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษาหรือ โรงเรียนส่วนงานด้านบุคลากร ชุรการ กิจกรรมนักเรียน และงานอื่น ๆ เป็นงานที่มาสสนับสนุนงานวิชาการให้มีคุณภาพ ดังนั้นงานวิชาการ จึงมีไว้เพียงให้นักเรียนอ่านออก เขียนได้ทำเลขเก่งเท่านั้น แต่ยังคงรวมถึง การดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข งานวิชาการยังเน้นถึงการออกไปประกอบอาชีพได้ และเป็นงานที่รับผิดชอบต่อคุณภาพของพลเมืองที่จะออกไปพัฒนาประเทศในอนาคตด้วย สอดคล้องกับ อุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ ภิงการวัฒน์ (2528 : 26) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นแกนกลางเป็นหัวใจและมีงานอื่นเป็นงานสนับสนุน งานวิชาการเป็นหลักธงชัยที่พิสูจน์ชัยชนะเป็นเครื่องแสดงถึงความสำเร็จสุดยอด และ พันธ์ หันนาคินทร์ (2524 : 225) ยังกล่าวสนับสนุนความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดในโรงเรียน เพราะเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญรุ่งเรือง และความก้าวหน้าของโรงเรียน งานด้านอื่นเป็นแค่งานเสริมเท่านั้น

2. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

* ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (ม.ป.ป.ก : 16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียน

อุทัย ชรรณเดโช (2531 : 76) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด หรือการบริหารงานที่ทำให้พลเมืองมีความรู้ มีคุณธรรม สามารถประกอบสัมมาชีพ ดำรงตนเป็นพลเมืองดีช่วยกันพัฒนาชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

พวงรัตน์ วิเวกานนท์ (2526 : 3) สรุปว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดมวลประสบการณ์ให้กับเด็ก และปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การที่สถานศึกษาปฏิบัติกิจกรรมทุก ๆ อย่างให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่ต้องการ

3. ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

การกำหนดขอบข่ายของงานวิชาการไว้ จะทำให้ผู้ที่รับผิดชอบ ปฏิบัติงานอยู่ในกรอบของงานและเป็นการป้องกันความสูญเปล่าทางการศึกษา นักการศึกษาได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการไว้ในประเด็นที่เหมือน ๆ กัน อาจจะมีบางท่านที่กำหนดขอบข่ายแตกต่างกันบ้าง เช่น สมาคมการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (อ้างถึงใน รุ่ง พูลสวัสดิ์, ม.ป.ป. : 32-33) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้

- 1) งานพัฒนาหลักสูตร
- 2) งานนิเทศการศึกษา
- 3) งานจัดกิจกรรมต่าง ๆ
- 4) งานแนะแนว
- 5) งานประเมินผลการศึกษา
- 6) งานติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของ โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ

ของโรงเรียน

- 7) งานประชุมเพื่อประสานแผนการทำงานและ โครงการ

สำหรับ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527 : 151) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้

- 1) หลักสูตร
- 2) การจัดการเรียนการสอน
- 3) การบริหารบุคลากร
- 4) การนิเทศการศึกษา
- 5) การบริหารสื่อการสอน
- 6) กิจกรรมอื่นที่เสริมการเรียนการสอน

✳️ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528ค : 16-17)

ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ให้แก่คนส่วนใหญ่ในประเทศได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการเพื่อให้โรงเรียนในสังกัดนำไปปฏิบัติ ไว้ดังนี้

- 1) งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- 2) งานการเรียนการสอน
- 3) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 4) งานวัดและประเมินผล
- 5) งานห้องสมุด
- 6) งานนิเทศการศึกษา
- 7) งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน
- 8) งานส่งเสริมการสอน
- 9) งานประชุมอบรมทางวิชาการ ✳️

4. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารงานวิชาการ

✳️ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้การบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จ ในส่วนของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528ค : 17) ได้เสนอแนะบทบาทหน้าที่ให้ผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดนำไปปฏิบัติ ไว้ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวางแผนงานของโรงเรียน
- 2) ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศงานวิชาการอย่างมีระบบ
- 3) จัดหาหลักสูตรและเอกสาร ให้เพียงพอตามสภาพของโรงเรียน
- 4) จัดให้ครูผลิต จัดหาสื่อการเรียนและควบคุมดูแลให้ครูนำไปใช้ประกอบการสอน
- 5) จัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุดให้เหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน

- 6) ให้โรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล
- 7) ส่งเสริมและนำเทคนิคใหม่ ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน
 ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่ต้องให้ความสำคัญกับงานวิชาการ โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนเพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด ความสำเร็จของการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการ การวิจัยนี้ผู้วิจัยยึดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยจะนำสาระในแต่ละงานมากล่าวดังนี้ ✕

งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

1. ความสำคัญของหลักสูตร

การศึกษาในระบบโรงเรียน หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น ดังที่ อ่ำภา บุญช่วย (2537 : 17-18) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

- 1) เป็นเอกสารของทางราชการ หรือเป็นบทบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาปฏิบัติ
- 2) เป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบัน การศึกษารวมทั้งเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่ง ในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาของรัฐบาลให้แก่โรงเรียน
- 3) เป็นแผนการดำเนินงานของนักบริหารการศึกษาที่จะต้องอำนวยการควบคุมดูแล และติดตามประเมินผล
- 4) เป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้นำทางในการปฏิบัติงานของครู
- 5) เป็นเครื่องมือของรัฐในอันที่จะพัฒนาคน และพัฒนากำลังคน
- 6) เป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน *
 ส่วนปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (ม.ป.ป.ก : 38-39) เน้นให้เห็นความสำคัญของหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

- 1) ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้
- 2) ทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมาย
- 3) เป็นแบบแปลนที่บอกแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

* ดังนั้น หลักสูตรจึงเป็นตัวแทนความต้องการของคนในสังคม ที่ต้องการให้สังคม เป็นไปตามที่หวังไว้ ✓

2. ความหมายของหลักสูตร

เมื่อหลักสูตรเป็นตัวแทนความต้องการของคนในสังคม ความหมายของหลักสูตร จึงเป็นข้อตกลงเบื้องต้นให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตามเพื่อให้เข้าใจความหมาย ของหลักสูตรยิ่งขึ้น จึงนำเสนอความหมายของหลักสูตรตามที่สนะของนักการศึกษา เช่น

บ็อบบิท (Bobbitt, 1974 : 4) ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร คือ รายการสิ่งต่าง ๆ ที่นักเรียนและเยาวชนต้องกระทำและประสบ เพื่อพัฒนาการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ในอนาคต

คอลลี (Doll, 1964 : 15) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง การจัดเนื้อหาวิชาเพื่อการเรียนการสอนที่เป็นมวลประสบการณ์ทั้งหมดในอันที่จะช่วยนักเรียน ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ โดยการดำเนินงานของโรงเรียน

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529 : 147) สรุปไว้ว่า หลักสูตร เป็นมวลกิจกรรม และประสบการณ์ที่มีอยู่ทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่ง โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กได้รับการ พัฒนาการทุกด้าน

สงบ ลักษณะ (2530 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนการจัด มวลประสบการณ์ผ่านทางกิจกรรมและสื่อ นานาชนิด เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติครบถ้วน ตามที่สังคมปรารถนา

ธำรง บัวศรี (2531 : 6) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึง จุดมุ่งหมายการจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายของหลักสูตรตามที่สนะของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน สรุปได้ว่า *หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกชนิดที่ทางโรงเรียนจัดให้กับนักเรียน เพื่อให้ นักเรียน มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ *

3. หลักสูตรประถมศึกษา

สำหรับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่รัฐจัดให้แก่พลเมือง ทุกคน ความมั่นคงของชาติจึงขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ดังนั้น หลักสูตร ประถมศึกษาจึงเป็นหลักสูตรแห่งความมั่นคงของชาติ นั่นเอง ในปัจจุบัน ใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีสาระที่สำคัญ ดังนี้

1) หลักการ

1.1) เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน

1.2) เป็นการศึกษาที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

1.3) เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

2) จุดมุ่งหมาย ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

2.1) มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้ และคิดคำนวณได้

2.2) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

2.3) สามารถปฏิบัติในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว

2.4) สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

2.5) มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2.6) มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ

2.7) มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2.8) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

3) โครงสร้าง มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มี 5 กลุ่ม ดังนี้

3.1) กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทยและคณิตศาสตร์

3.2) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาของชีวิตและสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

3.3) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี

3.4) กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

3.5) กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนมีเฉพาะ
 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนอาจเลือกกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะ
 ในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษ
 เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเลือกจัดหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้

4) เวลาเรียน ตลอดจบหลักสูตรประถมศึกษา ใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี
 แต่ระดับการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า
 25 ชั่วโมงหรือ 75 คาบซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้เมื่อรวมกันแล้วต้องไม่ต่ำกว่า 200 วัน
 และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง และสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ให้เพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรม
 ตามความสนใจของผู้เรียนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีกไม่ต่ำกว่า 200 ชั่วโมง

5) แนวดำเนินการ

- 5.1) จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้
 ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
  - 5.2) จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจ
 และสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
  - 5.3) จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงหรือบูรณาการ ทั้งภายใน
 กลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
  - 5.4) จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล
 และสร้างสรรค์และกระบวนการกลุ่ม
  - 5.5) จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิด
 ความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
  - 5.6) จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
  - 5.7) ให้สอดคล้องการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
 ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
  - 5.8) ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน
 เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
  - 5.9) จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง
 ของผู้เรียน
- 6) การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล การวัดผล การประเมินผล ตลอดจน
 การติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปี

หรือปลายปี ตามความสามารถของผู้เรียนให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะ และหรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียนตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน แต่เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้าจากการทำกิจกรรม (กรมวิชาการ, 2535ค : 1-4)

4. การนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรได้กำหนดแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้ประโยชน์มากที่สุด หลักสูตรจะเป็นไปตามความต้องการของสังคมมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการนำหลักสูตรไปใช้นั้นเอง ซึ่ง กรมวิชาการ, (2535ข : 59) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาที่เป็นเครื่องชี้บ่งบอกว่าเยาวชนไทยอนาคตของชาติ ควรจะเป็นพลเมืองที่มีลักษณะอย่างไรที่สังคมไทยต้องการและสามารถดำเนินชีวิตของตนได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะสร้างขึ้นอย่างดีเลิศและเหมาะสมเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าไม่มีระบบการส่งเสริมและสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพก็ยากที่การใช้หลักสูตรจะบรรลุเป้าหมาย ส่วน มงคลการุณย์ (2530 : 38) กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า หลักสูตรจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่คาดหวังไว้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการใช้หลักสูตรหรือการนำเอากระบวนการทั้งหมดของหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่ง จึงกล่าวได้ว่าหลักสูตรนั้น ถึงแม้จะสร้างขึ้นมาให้ดีสักปานใดถ้ากระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ไม่เป็นไปอย่างมีระบบไม่ได้รับความช่วยเหลือแนะนำ ให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว การจัดการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้ตั้งไว้ก็จะไม่บรรลุผลสำเร็จ

5. กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรได้ระบุแนวปฏิบัติไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา จึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ แล้วจึงแปลงไปสู่การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพแวดล้อม นักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอแนะบทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ได้นำไปปฏิบัติ เช่น

สมิตร คุณานุกร (2520 : 121-122) ได้อธิบายขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ไว้เป็น 3 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ได้แก่ การศึกษา ทำความเข้าใจวิเคราะห์หลักสูตรต่อจากนั้นก็มาถึงการวางแผนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง

2) การจัดสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

3) การสอนของครู เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการนำเอาหลักสูตร ไปใช้ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตร ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าเขียนหลักสูตรได้ดีหรือไม่เพียงใด แต่อยู่ที่การนำหลักสูตร ไปใช้ หลักสูตรจะไม่สัมฤทธิ์ผลถ้าปราศจากการสอนของครู ครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตร ไปใช้ การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ชี้ชะตาของหลักสูตรทั้งสิ้น ผู้บริหาร โรงเรียนมีหน้าที่ให้ความรู้ ให้ความสะดวก ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้การสอนของครู และการเรียนของเด็กบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ในการนำหลักสูตร ไปใช้สิ่งที่ครูควรทำ คือ

3.1) ตีความหมายของความมุ่งหมายแต่ละข้อ

3.2) ในการสอนแต่ละเรื่อง ควรมีหลักเกณฑ์ในการเตรียมการสอน

3.3) ครูต้องถามตัวเองก่อนสอนเสมอด้วยคำถาม ดังต่อไปนี้

3.3.1) ต้องการให้เด็กได้รับข้อมูลอะไร เพื่อเด็กจะได้มีความพร้อมที่จะเข้าใจเรื่องที่จะสอน

3.3.2) มีความเข้าใจหรือมีหลักการสำคัญ ๆ อะไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องที่จะสอน ซึ่งเด็กควรจะได้รับ

3.3.3) ทักษะอะไรบ้างที่ต้องฝึกให้เด็กสามารถปฏิบัติในเรื่องที่จะสอน

3.3.4) เด็กจะแสดงออกหรือมีทักษะหรือพฤติกรรมอย่างไรจึงจะเป็นการ

ยืนยันว่าการสอนของครูบรรลุผลสำเร็จ

สำหรับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ (2535ข : 59-60) ได้เสนอแนะการนำหลักสูตรประถมศึกษาไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ ต้องมีองค์ประกอบสรุปได้ ดังนี้

1) กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนการนำหลักสูตร ไปใช้ การนำหลักสูตร ฉบับปรับปรุงนี้ไปใช้ได้อย่างบรรลุผล จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่กระตุ้น ชี้แนะ สนับสนุนส่งเสริม และให้กำลังใจแก่โรงเรียนและครูตามลำดับขั้นตอน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

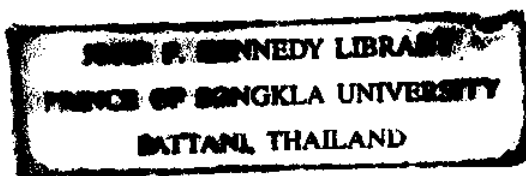
- 1.1) กระตุ้น ชั่วๆ ทำทาบ ให้โรงเรียนและครูตระหนักที่จะต้องพัฒนาคุณภาพ โดยการเสนอภาพความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นและสิ่งที่เป็นอยู่ ให้โรงเรียนและครู ประเมินความแตกต่างของคุณภาพของผู้เรียน
- 1.2) บริการเครื่องมือและวิธีการในการวิเคราะห์ กำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ และจุดที่จะพัฒนา
- 1.3) บริการเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานการสอน และการปฏิบัติ ในโรงเรียนตามความจำเป็น
- 1.4) กระตุ้น ถามหา การได้ปฏิบัติจริงโรงเรียนและครู ให้โรงเรียนและครรร่วมกัน ประเมินการปฏิบัติจริง
- 1.5) ถามหา ร้องขอให้โรงเรียนเสนอผลคุณภาพของผู้เรียนและประเมินเทียบกับ จุดประสงค์
- 1.6) นำเอาผลงานของโรงเรียนและครูไปเผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ และให้กำลังใจ โดยการเยี่ยมชม ใช้เป็นตัวอย่างในการเยี่ยมชม

2) งานส่งเสริมและสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ มีงานสำคัญ 2 งาน คือ

- 2.1) งานติดตาม ควบคุม กำกับ หมายถึง การติดตาม ควบคุม กำกับ การนำหลักสูตรไปใช้
- 2.2) งานการสร้างหลักสูตรของท้องถิ่น หมายถึง การจัดทำรายละเอียดในตัว หลักสูตร การจัดทำแผนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ การจัดทำหลักสูตรและคู่มืองานเลือก ในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และวิชาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การจัดทำหนังสือเสริม ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ ในชั้นเรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2535ฯ : 72) ได้กำหนดแนวทางให้โรงเรียนปฏิบัติเพื่อช่วยให้ หลักสูตรบรรลุจุดหมาย ดังนี้

- 1) การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตร
- 2) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน
- 3) การจัดทำกำหนดการสอน และตารางการสอน
- 4) การจัดชั้นเรียน
- 5) การนิเทศ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรของโรงเรียน
- 6) การส่งเสริมงานทางด้านวิชาการ
- 7) แนวปฏิบัติในห้องเรียน

จึงกล่าวได้ว่า หลักสูตรจะกำหนดไว้ดีสักเพียงใดแต่ถ้าขาดกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรก็ไม่อาจบรรลุตามจุดหมาย ✓

6. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับการนำหลักสูตรไปใช้

ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ ที่จะทำให้การปฏิบัติการกิจของโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย นั่นคือ การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตร นักการศึกษาได้เสนอแนะบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนกับการนำหลักสูตรไปใช้ เช่น

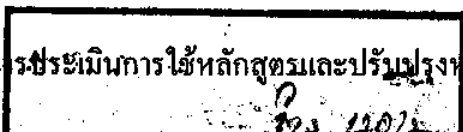
✓ **อองศ์การ อินทรมพรรษ์ (2526 : 173) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนในการนำหลักสูตรไปใช้ ไว้ว่า**

- 1) ต้องมีความเข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน และจำเป็นต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับสื่อการเรียนการสอนและวัสดุประกอบอื่น ๆ
- 2) ต้องเป็นผู้นำในการนำหลักสูตรไปใช้
- 3) ต้องเป็นผู้เสริมขวัญกำลังใจในแก่ครู
- 4) ต้องจัดการด้านการบริการการใช้หลักสูตรแก่บุคลากรในโรงเรียน
- 5) ต้องจัดการประชุมเพื่อวางแผนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดดำเนินการ
- 6) ต้องประสานงานการดำเนินการใช้หลักสูตร
- 7) ติดตามผลการปฏิบัติงานและนิเทศ
- 8) ประชาสัมพันธ์
- 9) ส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ✓

ส่วน **วิชัย วงศ์ใหญ่ (2525 : 184-185) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนในการนำหลักสูตรไปใช้ สรุปได้ ดังนี้**

- 1) การเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตร
- 2) การจัดอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร
- 3) การจัดครูเข้าสอน
- 4) การจัดตารางสอน
- 5) การบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 6) การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครอง
- 7) การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่และการเลือกโครงการ กิจกรรมเสริมหลักสูตร

- 8) การจัดโครงการประเมินการใช้หลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตร

สำหรับ สงัด อุทรานันท์ (2527 : 273-274) ได้เสนอแนะบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

- 1) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อย่างชัดเจน
- 2) ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู
- 3) ดำเนินการนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
- 4) กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง
- 5) ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูคนอื่น ๆ

ในส่วนของ กรมวิชาการ (2535x : 63-64) ได้เสนอว่า การที่จะนำหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไปใช้ให้ได้ผลสมบูรณ์ ผู้บริหารโรงเรียน ต้องมีการนิเทศตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ให้ครอบคลุมสภาพแวดล้อมระบบสังคม และระบบโรงเรียน
- 2) นำข้อมูลพื้นฐานและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมาวิเคราะห์และกำหนดเป็นความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียนเกี่ยวกับระดับคุณภาพของผู้เรียน
- 3) กำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ที่ทำนายสำหรับโรงเรียนร่วมกับคณะครูเป็นรายปี
- 4) ร่วมกับคณะครูกำหนดงานอย่างชัดเจนเป็นระยะตลอดปี โดยเน้นจุดประสงค์
- 5) จัดทรัพยากรตามลำดับความสำคัญของงานที่จะส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์
- 6) แก้ปัญหาและหาวิธีการใหม่ ๆ ด้วยกระบวนการคิด โดยระดมสมอง
- 7) จัดระบบสื่อสารให้บุคลากรได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว
- 8) นำผลงานของโรงเรียนไปเสนอในการประชุมต่าง ๆ อย่างภาคภูมิใจ

หลักสูตรได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา โดยการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่กำหนดไว้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องศึกษา ทำความเข้าใจ เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดหมายที่วางไว้

งานการเรียนการสอน

1. ความสำคัญของการเรียนการสอน

การเรียนการสอนเป็นวิธีการแปลงคุณลักษณะของผู้เรียนจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ให้เป็นคุณลักษณะจริงในตัวผู้เรียน การเรียนการสอนจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการใช้หลักสูตร ดังที่ บุญมี เณรยอด (2529 : 157) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนการสอนว่าเป็นการเอาหลักสูตรที่กำหนดไว้มาปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล ซึ่งผลจากการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียน และปัจจัยในการช่วยในการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร/เช่นเดียวกันกับ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527 : 154) กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนการสอนไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการในการนำเอาหลักสูตร ไปใช้ หรือการแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดทำแผนการสอนคู่มือครู แบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ ตลอดจนถึงการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การจัดตารางเรียน การจัดห้องสมุด และการจัดวัสดุอุปกรณ์การสอนให้เพียงพอกับความต้องการ และปรีชา กัมภิรปกรณ (2526 : 167) กล่าวสนับสนุนให้เห็นความสำคัญของการเรียนการสอนว่า งานการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูกับนักเรียนต้องเผชิญหน้าในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์

2. ความหมายของการเรียนการสอน

นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนที่คล้าย ๆ กัน เช่น วารี ธีระจิตร (2530 : 50) ให้ความหมายไว้ว่า การสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม และพัฒนาไปในทางที่พึงปรารถนาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา โดยครูจะเป็นผู้รวบรวมความรู้ให้ง่าย และน่าสนใจต่อผู้เรียนเพื่อสะดวกต่อการเรียนการสอน ผู้เรียนจะได้มีโอกาสฝึกความรับผิดชอบ การรู้จักคิด รู้จักวิธีเรียน และวิธีทำงาน

โกวิท ประวาลพฤกษ์ และ สมศักดิ์ สีนุระเวชญ์ (2527 : 5) กล่าวว่า การเรียนคือ วิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์

กรวมวิชาการ (2525 : 11) อธิบายว่า การเรียนการสอน เป็นการจัดกิจกรรมที่ครูและเด็กทำร่วมกันถ้าจะแยกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่เป็นการเรียน คือ กิจกรรมที่เด็กต้องทำ และการสอน

คือ กิจกรรมที่ครูต้องทำ แต่ในทางปฏิบัติทั้ง 2 อย่างต้องทำไปพร้อม ๆ กัน จึงเรียกรวมกันว่า การเรียนการสอน ✓

จากความหมายของการเรียนการสอนข้างต้น สรุปได้ว่า การเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อฝึกให้นักเรียน ได้เกิดการเรียนรู้

3. หลักการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเหมาะสมกับนักเรียน เนื้อหาที่สอน และสภาพแวดล้อม นักการศึกษาได้เสนอแนะการจัดการเรียนการสอนในแนวทางที่คล้าย ๆ กัน เช่น

พกา สัตยธรรม (2524 : 32) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า กิจกรรมหรือการสอนแบบต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้มีวิธีการที่แตกต่างกันไป ครูอาจารย์ผู้สอนควรเลือกแบบให้เหมาะสมกับประสบการณ์ หรือเนื้อเรื่องที่ได้จัดไว้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับความรู้ และความสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และสังคมในชีวิตประจำวัน

โกวิท ปรวาลพฤษย์ และ สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2527 : 5) อธิบายว่า เทคนิควิธีสอนนั้นมืออยู่มากมายด้วยกัน วิธีสอนหนึ่งย่อมมีประสิทธิภาพต่อการเรียนแบบหนึ่งของผู้เรียนกลุ่มหนึ่งและให้สถานภาพอย่างหนึ่งเท่านั้น วิธีสอนเดียวไม่สามารถใช้ได้กับการเรียนทุกรูปแบบ ผู้เรียนทุกคน และในสภาพการเรียนทุกอย่าง ดังนั้น การเรียนการสอนจึงต้องสร้างรสแห่งความสำเร็จให้กับผู้เรียน รสแห่งความสำเร็จนี้เกิดขึ้น ได้จากการให้ผู้เรียนเรียนในสิ่งง่าย ๆ เป็นลำดับ ไปสู่จุดหมายปลายทาง

ปรีชา คัมภีรปรกรณ์ (2526 : 182) ได้เสนอแนะ หลักการจัดการเรียนการสอนไว้ 3 ประการ คือ

1) ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้มากกว่าการจำ

2) ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา มีความคิดวิจารณ์ญาณ และรู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การสอนของครูต้องมุ่งให้นักเรียนได้รู้วิธีการแสวงหาความรู้มากกว่าการให้ท่องจำ

3) เนื้อหาวิชาที่จัดให้แก่ นักเรียนต้องผสมผสานกัน และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ต่าง ๆ ตลอดถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประสบการณ์ที่เรียนด้วย

สำหรับหลักสูตรการประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ (2535 : 3-4) ได้เสนอแนะจุดเน้น ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามความคาดหวังของหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

1) จัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดทักษะ ในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ ในการดำรงชีวิตจะต้องสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะ และเกิดความชำนาญที่ได้ปฏิบัติ กระบวนการต่าง ๆ ที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้น เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการวิทยาศาสตร์ กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการจัดการ และกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทักษะ และกระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าว ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนมาเป็นการสอน ที่ฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใช้ ทักษะกระบวนการในการแสดงออกทุก ๆ ด้าน กระบวนการ ดังกล่าวมี 9 ขั้นตอนดังนี้

- 1.1) ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
- 1.2) คิดวิเคราะห์วิจารณ์
- 1.3) สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
- 1.4) ประเมินและเลือกทางเลือก
- 1.5) กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
- 1.6) ปฏิบัติด้วยความชำนาญ
- 1.7) ประเมินผลระหว่างปฏิบัติ
- 1.8) ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
- 1.9) ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

2) การส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึง ความหลากหลายของท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกันทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ และสังคม หลักสูตรจึงได้เปิด โอกาสให้ท้องถิ่นจัดทำรายละเอียดในส่วนที่เป็นของท้องถิ่น ได้ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ จากท้องถิ่นของตนและเพื่อปลูกฝังให้มีความรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตนเอง

3) จัดการเรียนการสอนตามแนวคำเนิการ หลักสูตรฉบับนี้ได้มีการกำหนด แนวคำเนิการเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางที่จะจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ ตามจุดหมาย โดยมีจุดเน้น 2 ประการ คือ

- 3.1) จัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนมากที่สุด
- 3.2) จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นได้ตามเงื่อนไขและสภาพความต้องการ

ของท้องถิ่น

นอกจากจุดเน้นดังกล่าวแล้ว หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ (2535ข : 64) ยังได้ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของครูในชั้นเรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการเรียนการสอน และส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาโดยตรง ครูต้องเลือกใช้วิธีสอนต่าง ๆ อย่างตรงจุดมุ่งหมาย และเหมาะสมกับสภาพผู้เรียน ยุทธศาสตร์สำคัญ ในการปฏิบัติงานของครู คือ ค้นหาข้อบกพร่องของผู้เรียน หาวิธีใหม่ ๆ ในการพัฒนาและใช้วิธีการ นั้น ๆ จนเกิดผลดี ซึ่งมีแนวดำเนินการ ดังนี้

- 1) มีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ได้ ถ้าครูจัดประสบการณ์อย่างเหมาะสม
- 2) วิเคราะห์หาจุดที่จะพัฒนาของผู้เรียน โดยการเปรียบเทียบความสามารถที่ควรจะเป็น และความสามารถที่เป็นอยู่ เพื่อกำหนดความสามารถที่จะพัฒนาผู้เรียนทั้งชั้นและรายบุคคล
- 3) แสวงหา คัดเลือก วิธีการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถที่จะพัฒนา
- 4) ลงมือปฏิบัติการสอนด้วยกลวิธีหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติมากกว่าฟัง และการอ่านเพียงอย่างเดียว

5) ตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อหาทางเร่งและปรับปรุง ความก้าวหน้าของผู้เรียน

- 6) นำผลงานของผู้เรียนไปเสนอในที่ประชุมต่าง ๆ อย่างภาคภูมิใจ

จากแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนข้างต้น สรุปประเด็นได้ว่า ผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความสามารถในการประยุกต์ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในแต่ละวิธีเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ การจัดการเรียนการสอน จึงจะประสบความสำเร็จสูงสุด

4. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับงานการเรียนการสอน

งานการเรียนการสอนเป็นหัวใจของงานวิชาการ เพราะเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ ดังนั้น ผู้บริหาร โรงเรียนจึงต้องให้ความสำคัญ กับงานการเรียนการสอนเป็นพิเศษ นักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงบทบาท ของผู้บริหาร โรงเรียนกับงานการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

หวน พินธุพันธ์ (2528 : 47) กล่าวว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมีบทบาท 2 ประการ คือ

- 1) ต้องให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มวิชาเท่าเทียมกัน
- 2) ต้องให้ครูผู้สอนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอน จากการบอกเล่า การบรรยาย การขัดเขี่ยความรู้ให้นักเรียน มาเป็นการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเองโดยการค้นคว้า การทำงาน และการอภิปรายมากขึ้น

สุมน อมรวิวัฒน์ (2526 : 4-5) ให้ทัศนะว่า ผู้บริหาร โรงเรียนควรมีบทบาทในการ กระตุ้นให้ครูในโรงเรียนได้เอาใจใส่ และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับสภาพของ โรงเรียน ตัวผู้เรียนและชุมชน ซึ่งการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่คตินั้นควรเป็นไปเพื่อพัฒนาความเจริญทุกด้านให้แก่ผู้เรียน เราให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในการเรียน ให้โอกาสและให้ความสำคัญของนักเรียน ทุกคนฝึกฝนวิธีแสวงหาความรู้ และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตัวเองแก่นักเรียน ตลอดจนการสร้าง บรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนานและเป็นกันเอง

ยีนลือ พุกกะวัน (2522 : 155-156) กล่าวไว้ว่า ภาระหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียน จะต้องปฏิบัติโดยตรงในภาระงานเรียนการสอน คือ

- 1) การจัดเด็กเข้าเรียน
- 2) การจัดครูเข้าประจำชั้น
- 3) การจัดตารางสอน
- 4) การเตรียมงานก่อนเปิดเรียน
- 5) การจัดบริการ ในด้านวัสดุหลักสูตร เช่น โครงการสอน ประมวลการสอน แบบเรียน สมุดประจำตัว บัญชีเรียกชื่อ และสมุดประจำชั้น
- 6) การจัดบริการห้องสมุด
- 7) การจัดบริการให้ด้านวัสดุอุปกรณ์การสอน
- 8) การจัดทำโครงการวัดผลการศึกษาไว้ตลอดปี

งานการเรียนการสอน เป็นกระบวนการสร้างคุณลักษณะที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน โดยครูเป็นผู้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียน ได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา ตนเองตามที่หลักสูตร ได้กำหนดไว้ การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพได้นั้น ครูต้องรู้จักประกอบ ของการเรียนในทุกแขนงแล้วประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้ ผู้บริหาร โรงเรียนต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนเพื่อให้ครูได้เกิดความคล่องตัวในการ จัดการเรียนการสอน

งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

1. ความสำคัญและความหมายของวัสดุประกอบหลักสูตร

หลักสูตรเป็นเอกสารที่กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนไว้กว้าง ๆ (General Concept) จึงต้องมีเอกสารอื่น ๆ ที่ให้คำแนะนำหรืออธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุ

ตามความต้องการ กรมวิชาการ (2535ข : 65) ได้กล่าวให้เห็นถึงความสำคัญของเอกสารประกอบหลักสูตรไว้ว่า วัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยทำให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุเป้าหมายสมดังเจตนารมณ์ของหลักสูตร ฉะนั้นหน่วยงานและโรงเรียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องมีวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตร ตลอดจนมีระบบบริการในเรื่องนี้ เพื่อให้หน่วยปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรมีเอกสารดังกล่าวครบถ้วน สามารถนำไปใช้ได้ อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ ส่วน วิชัย ราชฤทธิ์ศิริ (2522 : 61) ได้ให้ความหมายของวัสดุประกอบหลักสูตรไว้ว่า วัสดุประกอบหลักสูตร หมายถึง สิ่งพิมพ์ หรือเอกสารที่ให้คำแนะนำ หรือเป็นเอกสารที่บอกวิธีการสอน เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ได้แก่ ประมวลการสอน แผนการสอน คู่มือครู แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ

2. ประเภทของเอกสารประกอบหลักสูตร

เอกสารประกอบหลักสูตรจะเป็นประเภทใดบ้างนั้นขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษา ในแต่ละระดับ/นัการศึกษาได้กล่าวถึงประเภทของเอกสารประกอบหลักสูตรที่คล้าย ๆ กัน เช่น บัณฑิต พิทักษะวัน (2524 : 97-99) ได้แบ่งประเภทเอกสารประกอบหลักสูตรไว้สรุปได้ดังนี้

- 1) ประมวลการสอน
- 2) โครงการสอน
- 3) คู่มือครู
- 4) แผนการสอน
- 5) แบบเรียน/

สำหรับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา เอกสารที่บอกแนวทางในการจัดการศึกษาและการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย กรมวิชาการ (2535ข : 66) ได้เผยแพร่ มีดังนี้

- 1) หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
- 2) คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา
- 3) แนวการสอน
- 4) คู่มือการจัดกิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี ชูวาทศาสตร์และผู้นำเพื่อประโยชน์
- 5) คู่มือประเมินผลการเรียน
- 6) คู่มือการจัดบริการแนะแนว

3. ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน

✓ การจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็งนั้นต้องใช้ปัจจัยหลายอย่าง สื่อการเรียนการสอนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งหากมีการใช้สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหาแล้วก็จะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528ค : 28) กล่าวถึงความสำคัญของสื่อไว้ว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้แก่นักเรียนเกิดความสนใจ และเกิดการเรียนรู้ในบทเรียนได้รวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ อิริคสัน (Erickson, 1971 : 108-109) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังต่อไปนี้

- 1) จะช่วยจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนมากขึ้น
- 2) จะช่วยครูจัดหาแหล่งเนื้อหาวิชาที่มีความหมาย
- 3) จะช่วยให้ครูมีการแนะนำและควบคุมผู้เรียนให้มีปฏิกิริยาตอบสนองในที่พึงประสงค์กับสิ่งเร้าของสภาพการเรียนรู้
- 4) จะช่วยให้ครูสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์
- 5) จะช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป
- 6) จะช่วยให้ครูสอนเนื้อหาได้ง่ายขึ้น
- 7) จะช่วยเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ครูสอนได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น ✓

4. ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

นักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนในประเด็นที่คล้าย ๆ กัน เช่น

ชอร์ส (Shores, 1960 : 1) ให้คำจำกัดความของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง เครื่องมือที่จะช่วยสื่อความหมายได้โดยครูและนักเรียนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ และทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างก้าวหน้า เครื่องมือทุกชนิดจึงเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือในห้องสมุด โสตทัศนวัสดุต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สไลด์ ฟิล์มสตริป และนอกจากนี้ ยังรวมถึงบุคคลและแหล่งชุมชนต่าง ๆ ด้วย

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2526 : 4) ให้ความหมายว่า สื่อการสอน หมายถึง สิ่งที่จะช่วยในการเรียนรู้ซึ่งครูและนักเรียนเป็นผู้ใช้ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กิติมา ปรีดีคิลก (2532 : 268) ได้กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุสิ่งของ ภาพ เครื่องใช้ ตลอดจนหมายถึงตัวบุคคล วิธีการ สถานที่ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดี

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอน ประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น

5. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับสื่อการเรียนการสอน

ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่ให้ครูผู้สอนรู้จักประยุกต์ใช้สื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหา และมีความรู้เกี่ยวกับการสร้างและบำรุงสื่อ นวัตกรรมศึกษาได้เสนอแนะบทบาทหน้าที่ ของผู้บริหารโรงเรียนที่เกี่ยวกับการช่วยให้ครูมีความรู้เรื่องสื่อ เช่น

อังกา บุญช่วย (2538 : 108-109) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน กับสื่อการเรียนการสอน สรุปได้ว่า

- 1) เป็นผู้ริเริ่ม โดยจะต้องประชุมปรึกษาหารือเสนอแนวความคิด และขอความคิดเห็น จากคณะครู จะช่วยให้เห็นความสำคัญ และมีเจตคติที่ดีต่อการใช้สื่อการเรียนการสอน
- 2) เป็นผู้สนับสนุน ในกรณีที่ครูได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน ใหม่ ๆ ผู้บริหารควรจะเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้ครูสามารถใช้สื่อ นั้น ๆ ได้โดยสะดวกราบรื่น ซึ่งจะช่วยให้ครูมีกำลังใจในการสอน
- 3) เป็นผู้ประสานงาน ซึ่งทำหน้าที่ประสานงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
- 4) เป็นผู้ประเมินผล ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่วางแผนการประเมินผลการใช้สื่อ การสอน

แหลมทอง ร่มสนธิ์ (2528 : 74) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการบริหารสื่อการเรียนการสอน มีดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อการเรียนอย่างถูกต้อง เหมาะสมและคุ้มค่า
  - 2) จัดหาวัสดุให้ครูได้ใช้สำหรับจัดทำสื่อการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ
  - 3) ส่งเสริมให้ครูนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน
  - 4) บำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน มีระบบการเก็บรักษาที่สะดวกแก่การนำมาใช้สอย
  - 5) จัดตั้งศูนย์วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนของโรงเรียนเพื่อให้ครูได้หมุนเวียนกันใช้
  - 6) ร่วมมือกับครูศึกษาเนื้อหาวิชาในหลักสูตรชั้นต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการจัดทำ และจัดหาอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม
  - 7) อำนวยความสะดวกแก่ครูในการนำอุปกรณ์การเรียนการสอนมาไปใช้
  - 8) ส่งเสริมให้ครูผลิต ใช้ เก็บรักษาอุปกรณ์การเรียนการสอน
- ปรีชา นิพนธ์วิทยา (2525 : 39-40) ได้ให้แนวปฏิบัติแก่ผู้บริหารโรงเรียนในด้านการจัด วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ไว้ดังนี้

- 1) จัดหาวัสดุต่าง ๆ ไว้สำหรับผลิตสื่อให้เพียงพอ
- 2) สนับสนุนให้ครูผลิตหรือจัดหาสื่อประกอบการสอน
- 3) จัดให้มีห้องสื่อการเรียน แต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเก็บให้เป็นระบบตามกลุ่ม

ประสบการณ์ต่าง ๆ

- 4) จัดให้มีทะเบียนสื่อและสถิติการใช้สื่อต่าง ๆ
- 5) จัดบริการสื่อการสอนให้ครูได้รับความสะดวกในการนำไปใช้
- 6) ควบคุม กำกับ ให้ครูได้ใช้สื่อการสอน
- 7) จัดอบรมและสาธิตการใช้ และการเก็บรักษาสื่อ

การจัดการเรียนการสอน นอกจากใช้หลักสูตรเป็นแนวทางในการดำเนินการแล้ว ยังมีเอกสารอื่น ๆ และสื่อต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายผู้บริหาร โรงเรียนจึงต้องจัดให้มีเอกสารประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ ส่งเสริมให้มีการใช้ตลอดจนการบำรุงรักษา และประเมินผลการใช้อยู่เสมอ

งานวัดและประเมินผล

1. ความสำคัญของการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนเป็นการตรวจสอบผู้เรียน เพื่อที่จะ ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะกับผู้เรียน นอกจากนี้การวัดและประเมินผลการเรียนยังทำให้ผู้สอนได้สำรวจตนเองว่าการสอนได้เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่ง เมห์เรนส์ และ เลห์มานน์ (Mehrens and Lehmann, 1973 : 10) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2535 :1) กล่าวว่า การวัดและประเมินผล เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในบทบาทของครูอาจารย์ เพราะนอกจากจะใช้เป็นมาตรการสำหรับประเมินความรู้ความสามารถของนักเรียนนักศึกษาแล้ว ยังใช้เป็นมาตรการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของตนว่าได้ผลเป็นไปตามเป้าหมาย หรือ วัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ด้วย สอดคล้องกับ อนันต์ ศรีโสภา (2520 : 1) ได้กล่าวสนับสนุนไว้ว่า การวัดผลการศึกษา เป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพราะผลจากการวัดจะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของครูและนักการศึกษาเพื่อใช้ปรับปรุงวิธีการสอน การแนะแนว การประเมินผลหลักสูตร แบบเรียน การใช้อุปกรณ์การสอน ตลอดจน การจัดระบบบริหารทั่วไปของโรงเรียน และนอกจากนี้ยังใช้ช่วยปรับปรุงการเรียนของนักเรียน และการสอนของครูให้ถูกวิธียิ่งขึ้น

2. ความหมายของการวัดและประเมินผล

คำว่า การวัด (Measurement) การประเมินผล (Evaluation) สองคำนี้มีความใกล้เคียงกันและก่อให้เกิดความสับสนอยู่เสมอ บางครั้งคำสองคำนี้ใช้แทนกันได้ เช่น การที่ครูอาจารย์เอาแบบทดสอบไปสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในชั้นเรียนจะเรียกว่าการวัดผลสัมฤทธิ์หรือการประเมินผลสัมฤทธิ์ก็ได้ (Gronlund, 1981 : 5, อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ, 2535 : 14)

คำว่า การวัดผล มีผู้ให้ความหมายไว้คล้าย ๆ กัน เช่น

เวบสเตอร์ (Webster, 1992 : 124) ให้ความหมายว่า การวัดผล หมายถึง การกำหนดหรือประเมินค่าของสิ่งต่าง ๆ การแสดงความหมายของจำนวน ปริมาณ โดยใช้ตัวเลข ทอนไดค์ (Thomdike, 1977 : 9) กล่าวว่า การวัดผลย่อมต้องเกี่ยวข้องกับขั้นตอนทั้งสามคือ ขั้นที่หนึ่งเป็นขั้นในการให้ความหมายของสิ่งที่วัดให้ชัดเจน ขั้นที่สอง เป็นขั้นปฏิบัติการวัด ขั้นที่สามเป็นขั้นกำหนดกฎเกณฑ์ในการกำหนดตัวเลขแทนปริมาณของสิ่งที่วัด

ชวาล แพร์ตกุล (2518 : 140) อธิบายไว้ว่า การวัดผลทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่จะให้ได้มาซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่งอันมีความหมายแทนขนาด สมรรถภาพ นามธรรม ที่นักเรียนผู้นั้นมีอยู่ในตน ถ้าใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือกระตุ้นก็ถือเอาจำนวนผลงานที่นักเรียนแสดงปฏิบัติกริยาได้ตอบ ได้ออกมา เป็นเครื่องชี้บอกว่าเขามีสมรรถภาพเรื่องนั้น ๆ ปานใด

อุทุมพร ทองอุไทย (2520 : 29) ให้ความหมายว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการที่นำตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะ หรือคุณสมบัติของวัตถุ คน หรือสิ่งของที่วัด

ส่วนคำว่า การประเมินผล ก็เช่นเดียวกัน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้คล้าย ๆ กัน เช่น

กรอนลันด์ (Gronlund, 1981 : 5-6 อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ, 2535 : 16)

ให้ความหมายว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการอย่างมีระบบในอันที่จะกำหนดขนาดหรือจำนวนซึ่งนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

ชวาล แพร์ตกุล (2518 : 140) ให้ความหมายว่า การประเมินผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ครูนำทุก ๆ รายการที่ทราบจากการวัดไปใช้ คือ ให้นำผลจากการวัดผลเหล่านั้นมารวมกันเพื่อไปวินิจฉัย ติราคา คุณค่า และชี้ขาดลงเป็นผลสรุปว่าเด็กคนนั้นมีคุณภาพสูงต่ำสมควรสอบได้หรือตก และการประเมินค่าที่คตินั้นต้องตั้งอยู่บนรากฐานการวัดที่ดีด้วย

ไพศาล หวังพานิช (2529 : 13) ให้ความหมายว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินใจ ติราคา ลงสรุป เพื่อพิจารณาความเหมาะสม หรือหาคุณค่าของคุณลักษณะ และพฤติกรรม โดยอาศัยข้อมูล หรือรายละเอียดที่ได้จากการวัดเป็นหลัก และใช้วิจารณ์อุปประกอบการพิจารณา

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (ม.ป.ป.ก. : 199) ให้ความหมายว่า การประเมินผล เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่า ความจริงและการกระทำ

3. หลักในการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลเป็นการตรวจสอบความสำเร็จของการจัดการศึกษา ผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา จึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับการวัด และประเมินผล เพื่อให้การวัดและประเมินผลสามารถที่สภาพการจัดการศึกษาที่แท้จริงได้ นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนะหลักการวัดและประเมินผล เช่น

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2527 : 11) ได้เสนอแนะหลักของการวัดและประเมินผล ไว้ดังนี้

1) ควรเน้นการนำผลจากการประเมินผลมาใช้ตัดสินการเรียนการสอนมากกว่าการตัดสินได้ตก

2) ควรคำนึงถึงประสบการณ์ และลักษณะของผู้เรียน

3) ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน

และการจัดดำเนินการสอนในแต่ละระดับ

4) ควรดำเนินการอย่างมีระบบ และผสมผสานกับการสอน

5) ควรดำเนินการให้รอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกรู้จักคิด เจตคติ ค่านิยม และทักษะในการปฏิบัติ

6) ควรบอกแนวการประเมินและเกณฑ์ในการตัดสินตลอดจนแนวทางปฏิบัติ เพื่อบรรลุซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้า

ภัทรา นิคมานนท์ (2537 : 6-7) ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติ ในการวัดผลการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1) วัดให้ตรงกับจุดประสงค์

2) ใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ

3) มีความยุติธรรม สิ่งที่ถูกวัดต้องอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นไปเหมือน ๆ กัน

4) แปลผล ได้ถูกต้อง

5) ใช้ผลการวัดให้คุ้มค่า

4. การวัดผลการเรียนในระดับประถมศึกษา

สำหรับการประเมินผลการเรียนในระดับประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาใช้ในการประเมินผลการเรียน มีสาระดังนี้

1) หลักในการประเมินผลการเรียน

1.1) ให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผล ดัดสน และอนุมัติผลการเรียนทุกชั้น

1.2) ให้มีการประเมินผลการเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และเพื่อดัดสน

ผลการเรียน

1.3) ให้หน่วยงานที่ควบคุมดูแลโรงเรียนศึกษา และกรมวิชาการตรวจสอบมาตรฐาน

การศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ

2) วิธีการประเมินผลการเรียน

2.1) การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

2.1.1) แจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินผล

เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้และเกณฑ์การผ่านกลุ่มประสบการณ์ก่อนทำการสอน

2.1.2) จุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

จิตพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการ

2.1.3) ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องประเมินผลก่อนเรียน

เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียน

2.1.4) ระหว่างภาคเรียน ให้ผู้สอนประเมินผลการเรียนของนักเรียน

เป็นระยะ ๆ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น เพื่อพัฒนาการเรียน

ของนักเรียน และเพื่อประเมินผลการผ่านจุดประสงค์

2.1.5) เมื่อถึงปลายภาคเรียน หลังจากจบกระบวนการเรียนการสอน

ทุกกิจกรรมแล้วให้มีการประเมินผลการเรียนปลายภาคทุกภาค ทุกกลุ่มประสบการณ์ เว้นแต่

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 ไม่ต้องประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียนสุดท้าย แต่ให้เป็น

การประเมินผลปลายปี ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถ ตามที่กำหนดไว้ โดยให้เลือก

ประเมินเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และเน้น

กระบวนการ

2.2) การประเมินผลเพื่อให้ปรับปรุงการเรียนการสอน ตามที่กำหนดนั้น ถ้านักเรียน

มีความรู้ความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ของจุดประสงค์ ให้ผู้สอนวินิจฉัยหาข้อบกพร่อง

ของนักเรียนแล้วสอนซ่อมเสริม โดยการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้

ของนักเรียน

2.3) ให้ใช้ผลการประเมินระหว่างภาคเรียน ในการตัดสินการผ่านจุดประสงค์ ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ และใช้ผลการประเมินปลายปี ในการตัดสินผลการเรียน ของแต่ละกลุ่มประสบการณ์เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6

2.4) การประเมินผลปลายภาคเรียนหรือปลายปีแล้วเสร็จ ให้แจ้งผลเป็น ระดับผลการเรียนใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียนดังนี้

4 หมายถึง ผลการเรียนดีมาก

3 หมายถึง ผลการเรียนดี

2 หมายถึง ผลการเรียนปานกลาง

1 หมายถึง ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด

0 หมายถึง ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ

2.5) ให้โรงเรียนแจ้งผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้ผู้ปกครองทราบ เป็นระยะและแจ้งผลการประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียนปลายภาคหรือปลายปีให้ผู้ปกครอง ทราบทุกครั้ง

3) การตัดสินผลการเรียน

3.1) การพิจารณาเลื่อนชั้นทุกชั้นให้พิจารณาผลการเรียนทุกกลุ่มประสบการณ์ ยกเว้นกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ให้โรงเรียนแยกประเมินต่างหาก

3.2) เกณฑ์การตัดสินผลการเรียน นักเรียนที่จะได้รับการพิจารณาให้เลื่อนชั้นได้ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

3.2.1) มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด

3.2.2) ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนจุดประสงค์ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์

3.2.3) เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 การประเมินผลการเรียนปลายปี จะต้องได้รับผลการเรียนของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ตั้งแต่ “1” ขึ้นไป (กรมวิชาการ, 2535ก : 1-7)

5. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับการวัดและประเมินผล

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (ม.ป.ป.ก : 200-201) ได้เสนอแนะหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับ การวัดและประเมินผล ไว้ดังนี้

1) กำหนดนโยบายทั่วไปที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

2) จัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอบ

3) พยายามส่งเสริมครูอาจารย์ให้มีความรู้ทางการวัดและประเมินผล

4) การจัดทำตารางสอบ ห้องสอบ ระเบียบในการสอบและการคุมสอบ

5) ควรมีการประเมินผลการสอน หากมีความบกพร่องจะได้แก้ไขต่อไป

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 206) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนที่เกี่ยวกับการประเมินผลการสอนไว้ดังนี้

1) กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการประเมินผล เช่น

1.1) ประเภทของข้อสอบที่จะใช้หรือเครื่องมืออื่น

1.2) ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบในหนึ่งภาคเรียน

1.3) มาตรฐานอันพึงยึดถือในการสอบหรือการวัดผล

1.4) กำหนดส่งคะแนนสอบต่อหัวหน้าหมวดวิชาหรือต่อฝ่ายทะเบียน

1.5) การเตรียมแบบสำหรับรายงาน ผลการสอบแก่ผู้ปกครอง

2) จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการสอบ

3) พยายามหาทางส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการประเมินผลเพิ่มขึ้น ทั้งเทคนิค

การออกข้อสอบ การให้คะแนน การประเมินข้อสอบ การประเมินผลการสอบ ตลอดจน

การรายงานผลการสอบ

4) การจัดทำตารางสอบ กำหนดผู้คุมสอบ เวลาที่ใช้ในการสอบ

5) การจัดห้องสอบ ที่นั่ง การสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมแก่การสอบ

6) จัดให้ครูอาจารย์ได้ทราบและเข้าใจระเบียบเกี่ยวกับผู้เข้าสอบ และผู้ควบคุม

การสอบเพื่อจะได้ปฏิบัติให้เป็นแนวเดียวกัน

7) ผู้บริหารทำการประเมินการสอน แนะนำให้ครูอาจารย์ดำเนินการไปตามหลักเกณฑ์การประเมินผล ตามที่กำหนดในระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการอย่างถูกต้องและครบถ้วน

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 73) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผล เป็นหน้าที่สำคัญ

ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องติดตามดูผลการสอน โดยให้ครูได้ดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการ

ที่จะทำการวัดผลให้ถูกต้องแม่นยำด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยดูแลส่งเสริมให้

การวัดผลและการประเมินผล ให้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ โดยมีหน้าที่เกี่ยวกับการวัดผล

การศึกษาของนักเรียน ดังนี้

1) กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดผล

2) จัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็น

3) ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการจัดสร้างข้อสอบ และควรมีโอกาสศึกษา

ติชม ข้อสอบที่ครูออก

4) เป็นผู้ที่ยอมรับถึงระเบียบและควบคุมการสอบให้ปฏิบัติในแนวเดียวกันได้

5) เมื่อสอบเสร็จ ควรทำรายงานประเมินผลการสอบ โดยให้มีการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อหาทางแก้ไขในโอกาสต่อไป

จะเห็นได้ว่า การวัดและประเมินผลเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของการเรียน การสอน ทั้งนี้เพราะการวัดและประเมินผลจะทำให้ทราบว่า การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย หรือไม่ และมีอุปสรรคอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลยังทำให้ผู้สอนทราบถึง จุดเด่นจุดด้อยของการสอน การวัดและประเมินผลจะประสบความสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับ เครื่องมือและผู้ใช้ที่จะต้องมีความรู้ในเรื่องของการวัดและประเมินผลเป็นอย่างดี

งานห้องสมุด

1. ความสำคัญของห้องสมุด

ในยุคโลกาภิวัตน์ กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตลอดชีวิต ยังมีแหล่งความรู้อื่น ๆ ที่นักเรียนสามารถแสวงหาได้ตลอดเวลา การจัดการเรียน การสอนจึงมุ่งเน้นให้นักเรียนมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ห้องสมุดจึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องจัดให้มีเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน ดังที่ หวน พิณรุฬพันธ์ (2528 : 53) กล่าวว่า ห้องสมุดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางแห่งวิชาการทั้งปวงที่เปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ได้ด้วยตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จะต้องมียังห้องสมุด โรงเรียน เช่นเดียวกับ ชาลวีย์ อินทรประวัตติ (2521 : 165) อธิบายว่า ห้องสมุดโรงเรียนเป็นบริการที่มีความสำคัญต่อ การเรียนการสอนใน โรงเรียนมาก เพราะห้องสมุดเป็นที่รวมเครื่องอำนวยความสะดวก และแหล่ง ความรู้ทางวิชาการ เช่น หนังสือ รูปภาพ फिल्मสตริป แผ่นเสียง และอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการเรียน การสอนยิ่งการสอนในปัจจุบันนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและรู้จักการอ่าน เป็นเครื่องมือในการหาความรู้เพิ่มเติมจากที่ครูได้สอนในห้องเรียน ซึ่งการสอนในลักษณะนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยห้องสมุด นอกจากนี้ สมจิตร พรหมเทพ (2520 : 1) ยังได้กล่าว สนับสนุนว่าการเรียนการสอนทุกระดับการศึกษานั้น ถ้าพึงการพึ่งคำบรรยายจากครู อาจารย์ผู้สอน ในชั้นเรียนแต่อย่างเดียวย่อมไม่เป็นการเพียงพอที่จะรอบรู้วิทยาการด้านต่าง ๆ ซึ่งกำลังเจริญรุดหน้า ไปอย่างรวดเร็ว การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุดจึงเป็นแหล่งวิทยาการสำคัญยิ่งในการ ที่ส่งเสริมปรับปรุงสังคมในด้านการศึกษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และอื่น ๆ